

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Vita, Et Gestis S. Francisci Xaverii È Societate Iesv Indiarvm Apostoli Libri Qvatvor

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1666

20. Mozambici situs, & natura.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10854

ex ea sportulam, ab se tamen intactam penitus, in egentiores agrotos semper distribuit, sibi verò ad victum à mercatoribus panem solitus corrogare, aquam ad potum eodem quo ceteri modulo accepit, parte quini- mo itineris altera, designatum sibi ab Gubernatore cubiculum commo- dum idcirco admisit, vt statim mutaret cum agrotantibus grauius affe- ctis; quos illuc velut in nosodochium tenue coactos dum curat, cubicu- lum sibi (vt semper aliàs) in patenti nauis platea delegit, in fune anchora- rio lectum, & ceruical. Nec illi minor valentium quam agrorum cura; istorum corpora, illorum animos instaurabat, vtebaturque ad hoc mirificè suo illo prudenti, & sancto omnium temporu, hominumque ingenio, quod attemperabat cuiusque indoli, & conditioni, affabilitate singulari; & apud nobiles, plebeios, milites, negotiatores, viros iuxta & pueros, eorum ex moribus colloquiis, & rationibus captabat aditum insinuandæ in animos pietatis, & inculcandæ salutis ad quam conditi à Deo essent, ea dexteritate ac suauitate, vt non minus iucundè, quam vtiliter audiretur. Solent fere vectores, ludo temporis partem maximam fallere, quo si mi- nus lucrum, saltem remedium fastidiosi otij aucupantur; at quocumque id animo vsurpetur, rarò hanc triplicem euadit iacturam, temporis, num- morum, & conscientia. Huic igitur occupationes Christianas opposuit in- geniosa Xauerij caritas, sed sua illa comitate ita sapide conditas vt ludo ipso fierent gratiores; festis diebus sub maiori maio, in nauis platea con- cionem habebat; post hanc dabat audiendis confessionibus operam, de meridie rudes & pueros imbuebat rudimentis fidei christianæ; litem nul- lam mouebat discordia, quam ille non statim componeret; nulla emer- gebat offensus, quam non amoueret; nulla prauis vsus corruptela, quam non efficaci manu reuelleret. Denique tam clarum sui experimentum de- dit, vt inde illi sancti Patris hæserit nobile cognomentum quo illum dum vixit in Indiis, etiam Ethnici honestarunt.

20
Mozambici
ficus, & natu-
ra.

20. Inter has agendi, patiendique curas, probante se Xauerij robore, in Mozambicum classis applicuit, post enauigata milliarium duodecim millia, inciditque hic prior appullus in exitum Augusti, quinto mense postquam ex Lusitania soluerant. Iacet Mozambici regnum ad ortum Africae, hunc nigro colore gens habitat, planè barbara, & agrestis, mi- nus tamen quàm Cafres quos habet confines, Æthiopum enim & Ara- bum consuetudine, atque commercio, sin minus exculta, similior saltem hominibus quàm bestiis facta est: portu caret, & sinu hæc plaga quo na- ues regantur; sed commodum præbet exigua Insula, communi, & ipsa Mozambici appellatione, vno ab continente milliari, quarto decimo & dimidio gradu latitudinis Australis, fracto enim mari, & exclusis ventis, tutum præstat inter se, & continentem portum, tanta altitudine aqua- rum, vt Gaulos quantumuis ingentes excipiat. Hanc Saracenis eripuerant Lusitani, & arce munierant, ad rescindendas aliquandiu, absque metu classes, & aquationem: sed anni tempestas iusto prouectior, Solum com- pulit ad hiemem illic transigendam, quod esset in Indiam nimis iam tunc anceps

anceps & iniuium mare; multosque veheret ægrotantes, qui nisi diuturna, & commoda mora non videbantur posse ex morbo refici; quanquam est necandis valentibus aprior Insula quam ægrotis sanandis, & ex incolarum, maximè aduenarum breui æuo, Lusitanorum sepulchrum dicitur, cuius causa est corruptus cœli tractus, quem ex paludosis restagnante mari conceptis, & putridis, maligni vapores inficiunt. Duo tamen sunt in ea Oppida, indigenarum, & Europæorum, quibus lucrum quàm vitæ carius, ad hanc infestæ auræ labem accessit eo anno lues, aded funesta vt ea semestri spatio interierint octoginta, & quod è tanto numero, non plures confecti sint, attributum sit Xauerij caritati. Iactis illic anchoris prima Sosa cura, ægrotos in nosocomium comportandi; Xauerio iis ministrandi, hoc nempe adamauit sanctus leuamentum ærumnos à exhaustis longaque nauigatione, nihil fessò corpori, caritati omnia indulgere, & nactus est eius haud paulò solita ampliorem, ac panè vltra vires materiam, nec enim vnus vt antea nauis, sed classis totius curandos sibi suscepit infirmos; & perinde vt suo peculiari officio haberet concreditos, ita vnique commodauit sese, quod non sineret tanta multitudo necessitati cuiusque singulari, subsidia propria officiaque alligare, poscebat quisque sibi Xauerium, alius animæ, corpori alius, erant qui solum ex-peterent eiusdem conspectu, & consolatione recreari; legebatur enim animi species cœlestibus gaudiis delibati, eius in vultu velut in speculo, & peculiare id illi fuit vt suum magis de cœlo beati, quàm in terra mortalis, mentis beneficæ serenum, & alacre intuentibus adspiraret: vocatus ab omnibus, præsto omnibus aderat, continuabat diuturno labori noctes vigilando apud moribundos; apud periclitantes, ad lectuli pedes vtcumque dormitans, vnde ad minimum illorum gemitum extemplo consurgeret, & solatij aliquid afferret, sed in his corpore laboribus victo, & longe ingentes animos subsequente, febri cœpit maligna corripì; quam tamen aliorum malis tolerabilius perferens, vt depascente vitalia æsta ardebat totus, ægrè genibus præ debilitate tremulis incedens, pergebat ægrotis sua ministeria circumferre, suæ modo hac in re sanitati, & vitæ satis cauisse arbitratus, si eam caritatis obsequio immolasset: occurrens cursanti per lectos Medicus in ipso accessus vehementi feruore, post tentatam arteriam edixit, periculosius toto nosocomio habere neminem, proin tanti viri miseratione, & obseruantia permotus, rogauit, si minus, vt morbi poscebat grauitas; abiectò labore, tantisper saltem dum remitteret mali vis, interquiesceret, at ipse id sibi negauit licere, quod ne vel temerè, facere videretur, vel esse parendo cunctantior, causam intulit, quod è remigibus, vitæ palam profligatissimæ iuuenis, colluctaretur in extremis & ex febri acutissima delirans periclitaretur de vita simul temporaria, & æterna; sibi noctem illam eius descrimini adhuc vigilandam, post quieti se suæ consulturum: & prorsus euentu patuit monstratum cœlitus viro sancto, perditæ iuuenis instantem obitum, & pœnitentiam: humo enim sublatu à famulis, & eo iubente, in eius lectulo collocatus, mox ad lectuli contactum, repentina iudicij sanitas misero rediit, sui que pro-

bè compos, Confessionis sacrae piaculo & mysteriis vitimis ad mortem Christianam comparatus est à sancto Patre, qui prius ab eius latere non discessit quàm suorum dolore scelerum, & Dei fiducia plenus, animam efflasset, idque ipsa illa quam prædixerat nocte Dei seruus, qui iam magno illo perfunctus munere, & æterno vnus animæ lucro diues, tum demum ex Medici præcepto decubuit. Multorum certabat ambitus vt virum sanctum domi suæ haberent, deferebantque complures precibus omnem ægroto subsidij opem, tum quod ipse, vt verè aiebant, lecto egeret, ciboque meliori; tum quod puriori, quàm esset nosocomij aura, quæ tot iacentium flatu, situ, graueolentia putris & morbida spirabatur. Verum vtrumque placitum Deo foret, mori aut viuere, nisi summè pauper, & cum pauperibus abnuat, & pauperum domo moueri recusauit: Creuit interim morbi malignitas, & de statu mentis triduo hominem deturbauit, quanquam in cæteris phreneticus, diuinis in rebus, nunquam à recto, veroque aberrauit, siue ipse per se de iis ageret, seu suggererentur ab alijs. Mente quoad hoc vnum vim mali edomante, septima tandem venæ sectione remisit febris, sensimque paulò post desit. Et si verò nondum planè recreatus, cogitur tamen nauim conscendere, cœptoque in Indiam pergere. Sosa enim dux classis, & ipse valetudine affecta, in omnem aut morbi, aut mortis euentum, habere voluit, cui se tutè fidentisque committeret, relictis potissimum eius socijs duobus, quos in Mozambico circa ægrotantes, cura derinebat, cui eius vice successerant. Ita illic traducta hieme vela fecit Martio ineunte, haud tamen in S. Iacobi quæ illos ex Lusitania vexerat; sed in nauis oneraria, Couiani nomine quòd esset pondere leuior, & venti multo plus legeret, in quo illud obseruatu dignum, quòd reulere postea vectores, de S. Iacobi nauis ab Xauerio iam mente præceptum, cum ea portaretur, fuitque vaticiniorum primordium quibus semper in posterum claruit; audicis enim illam mirificè laudari, velut omnium quæ Indiam peterent instructissimam, & validissimam; è contrario illi minabatur, dictitans haud procul ab exitio abesse, quod magna eorum quos exceperat clade nimis verum fuisse patuit, cum in Saliæna insula, ad Austium qua Bazainum inter, & Bandomam, sinum maris subit fluius Manapasser, miserabilem in modum confraeta est. Ea nunc in Mozambico relicta; in oras Africae, vti occurrerant, Equatorem versus in oneraria prouecti; applicuere denique Melindam.

22. Est hæc Saracenorum vrbs sanè pulcherrima, ad Oceani prospectum, in plano & aperto sita, palmetis aliisque plantis frugifero, satis, hortorumque delitijs vberi: muros habet quales in Europa; domos quidem vt Mauri, sed visu pulchras, vsuque commodas, ciues Mahometem sectantur, valido & bene habito corpore, animosi, & sicubi in iis regionibus, bello acres: nigro sunt colore, nudique incedunt, nisi quòd lino, vel gossipino tegunt ab umbilico ad medium femur, immodicis æstibus id quoque vestium ægrè ferentibus, cum ab æquinoctij linea, gra-

atibus.

22

Melinde quid
Xauerius.